

Cvetka SokolovFilozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
cvetka.sokolov@guest.arnes.si

UDK 811.111'24:37.091.3

PISNI SESTAVEK: UVODNI IN ZAKLJUČNI ODSTAVEK – PO JUTRU SE DAN POZNA IN KONEC DOBER, VSE DOBRO

1 UVOD

Razvijanje pisne zmožnosti je pomemben del tujejezikovne didaktike. Dijakov in študentov ne opremi zgolj s strategijami za jasno, koherentno in prepričljivo izražanje misli, ampak jih hkrati spodbuja h kritičnemu mišljenju. Ko mladi pisci obvladajo osnovno zgradbo daljšega razlagalnega, mnenjskega ali utemeljevalnega pisnega sestavka in v jedru sestavka znajo svoje misli zadovoljivo razviti, je pravi čas, da se posvetimo subtilnejšim vidikom pisanja, denimo, slogu ali pisanju učinkovitih uvodnih in zaključnih odstavkov.

Poleg naslova sta uvodni in zaključni odstavek tista, ki vsebujeta glavno misel večine zvrsti pisnega sestavka. Uvodoma s teznim stavkom izrecno izražena glavna misel bralcu pove, kaj lahko pričakuje v jedru sestavka. Ponovitev iste glavne misli (z drugimi besedami) na koncu bralcu osveži spomin na bistveno sporočilo pisca. Njegov učinek je zelo odvisen od tega, kako se sestavek začne in konča, zato si obe vrsti odstavka zaslužita posebno pozornost. Pri razlagalnih in mnenjskih sestavkih, ki jih od dijakov pričakujemo v višjih letnikih srednje šole in na maturi, od študentov angleščine pa na prvi stopnji študija zlasti v prvem in drugem letniku, je uvodni odstavek sorazmerno kratek (okvirno 70 do 110 besed), zato je toliko bolj pomembno, da dobro premislimo, kako bomo izkoristili prostor, ki nam je zanj odmerjen.

V članku obravnavam najpogostejše težave, ki jih imajo dijaki in študentje pri pisanju uvodnih in zaključnih odstavkov, in priporočam tipe vaj, s pomočjo katerih razvijajoče se pisce na težave opozorimo in jim jih pomagamo odpraviti. Šibke plati uvodnih in zaključnih odstavkov ilustriram z ustreznimi zgledi iz avtentičnih pisnih izdelkov dijakov četrtega letnika Gimnazije Lava v Celju in svojih študentov prvega in drugega letnika angleščine na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Zgleda zaradi zaščite zasebnosti piscev obravnavam anonimno.

2 POMEN UVODNEGA ODSTAVKA

Mnogi bralci se odločajo, ali bodo določeno besedilo sploh prebrali ali ne, prav na podlagi uvodnega odstavka. Uvodni odstavek jim pove, ali jih tema sestavka zanima, in s tem, ali je v branje konkretnega besedila vredno vložiti čas in napor. Hkrati avtor/ica v uvodnem odstavku ubere določen slog pisanja; oboje vpliva na

bralčev prvi vtis in presojo o kakovosti besedila. Če sicer zanimivo temo napovemo na pust način, lahko s tem izgubimo marsikaterega bralca (prim. Lunsford in Connors 1995: 144).

Da bi se tej nevarnosti izognili, se v uvodu ne omejimo zgolj na napoved, o čem bomo v nadaljevanju besedila pisali (z drugimi besedami: na tezni stavek), ampak uporabimo najrazličnejše zvijače, katerih naloga je zdramiti bralčevo radovednost in ga zvabiti v svet naših misli. V ta namen so nam na voljo različne tehnike vzbujanja bralčevega zanimanja. Na začetku lahko, recimo, zapišemo kratko anekdoto, ki je povezana s temo sestavka. S tem na živahen način bralca pripeljemo do glavne misli sestavka, ki jo želimo v jedru razviti in utemeljiti (za seznam tehnik in kratka pojasnila le-teh glej na primer Franklin Parks 1991: 162–63, Langan 1993: 72–74, Lunsford in Connors 1995: 145 – 46 ali Sokolov 1998: 105–108). Poleg tega uvodni stavki določijo ton celotnega besedila. Če nam že na začetku uspe ustvariti iskrič in besedilni zvrsti ustrezen ton, je bolj verjetno, da bomo besedilo v podobnem slogu pripeljali do konca (prim. Hennessy 1994: 96).

3 TEŽAVE PRI PISANJU UVODNEGA ODSTAVKA

Zaradi ključne vloge, ki v znotraj pisnega sestavka igra uvodni odstavek, mu velja pri pouku pisanja posvetiti posebno pozornost. V sorazmerno kratkih besedilih, ki jih pišejo naši dijaki in študentje, so v uvodnih odstavkih najpogostejše naslednje težave:

3.1. Motnje v koherenci

3.1.1 Uvodno besedilo, ki vodi do teznega stavka, je z le-tem slabo povezano ali nepovezano.

ZGLED:

Slovenia is a small country. Due to its size, and in order to cope with the modern challenges in Europe, it should be even more advanced, diplomatic and flexible than most other European countries. Slovenia needs good organisation, which can be provided easily in such a small area. It should see the contemporary sub-cultural activities as an opportunity and not as a problem. In my opinion, legalising prostitution would be a good idea for a variety of reasons.

(FF, 2000/01: »Should prostitution in Slovenia be legalised?«)

Splošne, površne, neutemeljene in med seboj slabo povezane trditve v navedenem uvodnem odstavku ne vodjo logično do zaključka, ki ga izraža tezni stavek.

3.1.2 Uvodni odstavek pripelje do teze, ki ne ustreza naslovu.

ZGLED:

Going to birthday parties and anniversaries has never been a favourite of mine. Beside the financial part of the matter, there is always the part of choosing the right present. But receiving a present can be as tricky as buying one – if you are given a »wrong« present. You have to

pretend you like it in order not to offend the person who has bought it (for you). More often than not such gifts end up in a drawer or in the attic. However, if you are one of those people who think that a »wrongly« bought gift should not be wasted, and you have the guts to do so, you give it to another person. One might find such a deed rude or even offensive, but once you are presented with a gift it is actually yours to do with it what you want.

But let us start at the beginning. Why would anybody even give you a present that you do not need or like?

[One reason is that he or she does not know you well enough to have a clue what you like or need ...]

(FF, 2002/03: "There is nothing wrong with passing on a gift")

Avtorica zabrede v težave v »drugem odstavku« uvoda, ko nepričakovano z neustreznim teznim stavkom, ki napoveduje, o katerem vidiku obdarovanja bo v sestavku pisala, načne popolnoma novo vprašanje, ki z naslovom nima neposredne zveze. Iskanje odgovorov, zakaj ljudje izberejo neustrezna darila, je sicer lahko zelo zanimivo, a naslov sestavka od avtorice zahteva razmislek o nekem drugem vidiku dajanja oziroma sprejemanja daril. Na koncu sicer obetavnega uvodnega besedila se je torej avtorici zapisala teza, ki jo je speljala stran od naslova tudi v jedru sestavka.

3.1.3 Iz uvoda ni razvidna tema sestavka ali konkreten vidik širše teme, na katerega se želi avtor osredotočiti (manjka tezni stavek).

ZGLED :

As members of the EU we have a lot of privileges – we do not need passports to travel around Europe, there is common currency, we have some influence over European politics and we can get financial support for our economy and cultural projects from the European Union's resources.

(Gimnazija Lava, 2010/11: "Becoming EU citizens means losing our national identity")

Gimnazijec, ki je napisal navedeni odstavek, začne dokaj spretno – z naštevanjem vrste ugodnosti, ki jih je po njegovem mnenju prineslo slovensko članstvo v EU, pri bralcih zbudi zanimanje, zlasti, ker glede na naslov pričakujejo, da bodo dobrim platem sledile slabosti. To se ne zgodi. Pisec nepričakovano zaključi uvodni odstavek, ne da bi bralca seznanil z vidikom teme, s katerim se namerava ukvarjati v jedru sestavka. Uvodnemu odstavku torej manjka tezni stavek.

Dijake in študente, večinoma neizkušene pisce, spodbujamo, da glavno misel sestavka (tezni stavek) izrecno izrazijo. Poleg tega, da je to običaj v anglosaškem načinu pisanja, ki se bolj prilagaja bralcu kot piscu (glej Hinds 1987 in Flower 1995), jih tezni stavek opozarja (če nanj seveda ne pozabijo, ampak se k njemu ves čas vračajo), kaj je osrednja misel njihovega sestavka. Tako lažje preprečijo nenadne in neutemeljene preskoke na vidike teme, ki z naslovom in teznim stavkom niso povezani. Seveda si spretnejši pisci lahko privoščijo, da glavno misel izrazijo šele na koncu ali jo celo samo nakažejo, bralcem pa prepustijo, da jo izluščijo sami. Prav tako drži, da se merila dobrega pisanja v različnih kulturnih okoljih med seboj razlikujejo, vendar naj se dijaki in študentje pri pouku tujih jezikov ravnajo po pričakovanih domačih govorcev jezika, v katerem pisno možnost razvijajo.

3.1.4 Avtor/ica v uvod vključi misli (podkrepitev), ki sodijo v jedro sestavka.

ZGLED:

I believe that a person's childhood plays a significant role in his or her life. It can be compared to building the foundations of a house. If they are strong and firm, the house will be solid, too, but if they are weak, the house is likely to collapse sooner or later. But bringing up a child is not as »easy« as building a house. Children are lively and curious beings who can not distinguish between right and wrong. They need parents to teach them the difference. The parents play an important role when a child does something wrong and disobeys. In the majority of cases they punish the youngster. I completely agree that this is necessary. I think that a child must know that he or she cannot do whatever he or she wants to. Such behaviour is impossible in real life, and this fact must be understood if one wants to live in community with other people.

(FF, 2002/03: »Spare the Rod and Spoil the Child«)

Poleg tega, da je uvodni odstavek razvlečen in bi lahko služil tudi kot zgled predolgega odstavka (glej 2.1. spodaj), teznemu stavku (»*I completely agree that [punishing children] is necessary.*«) sledi eno od pojasnil, zakaj avtorica sestavka meni, da je kaznovanje otrok včasih neizogibno. Le-to bi v resnici sodilo v jedro sestavka (»*I think that a child must know that he or she cannot do whatever he or she wants*« kot ključni stavek, »*Such behaviour is impossible ... with other people*« kot ena prvotnih podkrepitev). Glede na dolžino odstavka bi bilo priporočljivo, da avtorica v jedru obdela tudi drugi razlog, ki ga navaja v uvodu (»*[Children] need parents to teach them the difference [between right and wrong].*«).

3.1.5 Sestavek vsebuje dva uvodna odstavka.

ZGLED:

We all know that planning for the future is very important, even at an early stage in our lives. Different people approach this task in a variety of ways, but it is widely agreed that you should indeed not take it as a trifling one.

[Since Christopher is an autistic, this whole future-planning might seem to present a difficulty for him, at a first glance. This is not weird at all, for his condition does not really allow him to think about himself as a future employee – metastaging of some sort. Be that as it may, the book still delivers some insights as to what exactly Christopher plans to do with his life, thus defying Christopher's autism as a preset condition with no points of variability.]

(Gimnazija Lava, 2010/11: »Christopher's Plans for Future«)

Pisec zgoraj nevednih odstavkov je svoj pisni izdelek pravzaprav opremil z dvema uvodnima odstavkoma. Iz prvega ni mogoče razbrati niti teme odstavka, v drugem pa je tezni stavek jasno izražen. Drugi uvodni odstavek bi (z minimalnimi izboljšavami) lahko vlogo uvodnega odstavka prevzel v celoti.

3.2 Neustrezna dolžina

3.2.1 Predolg uvod, ki se pogosto razvleče celo na dva odstavka

ZGLED:

Glej 1.4. zgoraj (*»I believe that a person's childhood plays a significant role in his or her life. It can be ...«*)

Avtorica začne s splošno (in ne najbolj izvirno) ugotovitvijo, da je otroštvo pomemben del človekovega življenja. Da bi bil uvodni odstavek privlačnejši, uporabi (nekoliko utrujeno) analogijo: v otroštvu postavijo starši temelje človekovega življenja v odrasli dobi, tako kot zidarji postavijo temelje hiši. Dodatno pojasnjevanje, kaj se zgodi s hišo s trdnimi in kaj s takšno s šibkimi temelji, je odveč. Prav tako, kot rečeno, je odveč avtoričino ponovno ogrevanje sebe in bralca z navajanjem misli, ki dejansko sodijo v jedro sestavka.

3.2.2 Prekratek uvod, ki je pogosto omejen izključno na tezni stavek

ZGLED:

In my opinion, it is wrong to give a gift one has received to another person for whatever reason. I have never done this and I do not think I ever will.

(FF, 2002/03: *»There is nothing wrong in passing on a gift«*)

Navedeni uvodni odstavek vsebuje samo dva stavka. Avtorica že v prvem stavku navede glavno misel sestavka. Navajanje teze na samem začetku praviloma ni najbolj zanimivo. Poleg tega pisec v takšnem primeru bralca ujame nepripravljene. V sicer preprostem drugem stavku avtorica na bolj oseben in zato dokaj učinkovit način sporoči isto misel kot s teznim stavkom, kar nekoliko ublaži odsekan začetek, vendar odstavku kljub temu manjka mehkejši prehod na temo, ki bi ga zagotovila ta ali ona tehnika zbujanja zanimanja.

3.2.3 Sestavek vsebuje dva uvodna odstavka.

ZGLED: Glej 1.5. zgoraj (*»We all know that planning for the future is very important, even at an early stage in our lives. ...«*)

3.3 Neustrezen slog

3.3.1 Dolgočasen uvod, ki vsebuje naštevanje suhoparnih in pogosto nepotrebnih dejstev

Seveda se v oceni, kaj je dolgočasno in kaj ne, ljudje močno razlikujemo. Zato se tej nalepki, kolikor se le da, izogibamo. Kljub temu pa obstajajo nekateri splošno sprejeti kriteriji, po katerih lahko določeno besedilo (ali njegov del) označimo kot »dolgočasno«. V primeru šibkejših učencev in študentov, ki se še vedno spopadajo z osnovami pisanja, bomo tovrstno opažanje (začasno) zadržali zase. Spretnejše

pisce, od katerih lahko in moramo zahtevati več, pa bomo opozorili tudi na tovrstne šibkosti v njihovih sestavkih.

ZGLED:

Another Year is a British film which was written and directed by Mike Leigh, starring Lesley Manville, Jim Broadbent and Ruth Sheen. It was first shown at the Cannes Film Festival in 2010.

(FF, 2010/11: A Film Review)

Čeprav je res, da avtorji priročnikov za pisanje pogosto svetujejo, naj pisci pri oceni filmov uvodoma navedejo podatke (na primer Evans 1997: 150), so uvodni odstavki, v katerih se avtor/ica omeji zgolj na suhoparno naštevanje le-teh (kot avtorica zgoraj navedenega odstavka), dolgočasni. Večno bralcev bo bolj pritegnil živahnejši uvod, recimo kratek povzetek razburljive scene iz filma ali udaren citat, ki osvetljuje sporočilo filma.

3.3.2 Pretirano koketiranje z bralci (preveč pogovorni jezik, namerna všečnost in podobno)

ZGLED:

The topic of this essay gives me an excellent opportunity to relate my feelings about sexism on TV, especially in TV commercials. I am really grateful to my teacher. If she had not chosen the general topic »The relationship between men and women«, I could not talk about it. I think that women in TV commercials are presented as inferior to men. In addition, their (often half-naked) bodies are exploited to make people buy things.

(FF, 2001/02: "Sexism on TV")

V sicer spretno napisanem uvodu avtor brez potrebe izraža hvaležnost učiteljici, ki je izbrala temo in je hkrati njegova bralka. Ker je več kot jasno, da o seksizmu v TV reklamah ne bi mogel pisati, če bi bila »predpisana« druga tema, bo njegov uvodni odstavek bolj všečen in učinkovit, če v novem osnutku nepotrebno dobrikanje in razpredanje izpusti.

3.3.3 Preveč samozavesten ton

ZGLED:

»Many critics have failed to understand that Shakespeare ...«

(Hennessy 1994: 93)

Nekaterim avtorjem takšen pristop na začetku pomaga, da jim pisanje steče, vendar po tovrstni fazi ogrevanja velja upoštevati naslednji nasvet: »If you need to warm up in these ways, make sure you cut down when vetting your work.« (ibid). S samozavestjo ni sicer nič narobe, celo nujno potrebna je. Toda kadar postane pretirana ali celo preide v napihnjenost, pisanju odvzame precej kredibilnosti.

3.3.4 Bombastičen slog z donečimi, a praznimi besedami; uporabljanje klišejev

ZGLED:

Despite being diverse in many ways, the USA seem to stay united. What is more, it looks as if the nation's ethnic, geographical and cultural diversity boosts its economy. In this essay, I will try to evaluate the fact above from my point of view, providing and combining arguments from my general knowledge in a unified and coherent way.

(FF, 2002/03: »E Pluribus Unium?«)

Navedeni odstavek vsebuje dokaj zapleteno in abstraktno besedišče (recimo, »the nation's ethnic, geographical and cultural diversity« in »in a unified in coherent way«), v resnici pa pove bore malo. Zlasti »tezni stavek« (»In this essay, I will try to evaluate the fact above from my point of view, providing and combining arguments from my general knowledge in a unified and coherent way.«) je povsem neustrezen. Namesto specifičnega teznega stavka avtorica bralcu postreže z megleno napovedjo koherentnega in dobro utemeljenega sestavka. Zadnji stavek zveni kot splošno navodilo za pisanje sestavka na poljubno temo in kot tak ne sodi ne v ta ne v katerikoli drugi uvodni odstavek.

4 TIPI VAJ ZA ODPRAVLJANJE TEŽAV

Za odpravljanje težav pripravimo posebne naloge, ki razvijajo sposobnost prepoznavanja dobrih in šibkih plati konkretnih uvodnih odstavkov. Učitelj/ica lahko za pripravo gradiva uporabi izdelke svojih dijakov oziroma študentov in /ali zglede iz strokovne literature.

4.1 Primerjava dveh odstavkov k istemu naslovu

ZGLED:

Instructions: *Compare these two openings, for an essay entitled »Are the national newspapers too biased in their reporting?« Which do you find more effective, and why?*

Introduction A

To be biased means that you are putting forward a distorted view of a situation rather than a fair representation of the facts. Newspaper reporting should always aim at objectivity. Unfortunately, this is not always the case. Bias can creep into a news report at the reporting stage. The reporter is in a position to emphasize one side of the case far more than the other. This may happen because the reporter has views on the subject himself/herself or for reasons beyond his/her control, such as not being able to get all the facts he/she needs to make a fair report.

Introduction B

Bias can be unconscious, for example when reporters do their best to give a fair account but have not had time to collect all the facts. On the other hand, the bias may come from

prejudice, leading to conscious and obvious distortion, as when a racist publication withholds facts deliberately. Since complete objectivity is rare, I would like to deal with the question whether national newspapers are as fair and accurate as they should be. In other words, do they try hard enough? My view is that on the whole they do steer clear of strong bias, although there are still too many cases of reporting in which political views are disguised as facts in what is presented as objective reporting.

(Prirejeno po Hennessy 1994: 91–92)

Čeprav pisec teme ne uvede postopoma, je bolj ustrezen drugi uvod. Avtor uvodoma pojasni, kako razume naslovno vprašanje in kakšen je njegov odgovor nanj.

V *Introduction A* pisec uvod sicer zastavi dobro: definira pojem pristranskosti, poudari, da je pri poročanju zaželeno največja možna mera objektivnosti in opozori, da pogosto žal ni tako. Na tem mestu bi se moral ponovno ozreti na naslov in ponuditi svoj odgovor nanj, torej svoj tezni stavek. Namesto tega zaide v (sicer prav zanimivo) pojasnjevanje razlogov za pristranskost.

4.2 Zamenjava neustreznega naslova z ustreznim

ZGLED :

Read **Introduction A** above and think of an essay title which it would fit well.

Bolj ustrezen naslov bi bil na primer »What are the reasons for biased reporting in national newspapers?«.

V šolski situaciji, posebno če gre za preverjanje znanja, naslova seveda ni mogoče kar tako spremeniti. Je pa predlagana naloga dobra vaja za izostritev občutka, ali je določen uvodni odstavek v skladu z naslovom ali ne.

4.3 Razširitev prekratkega uvodnega odstavka – dodajanje tehnike zbujanja zanimanja

ZGLED:

Read the introduction below.

In my opinion, it is wrong to give a gift one has received to another person for whatever reason. I have never done this and I do not think I ever will.

(FF, 2002/03: »What's wrong in passing on a gift«)

Think of an interest-catching technique which will make the introductory paragraph less abrupt and more interesting. Re-write the paragraph, using the technique.

MOŽNA REŠITEV:

I THREW A PARTY LAST WEEK. WHEN A FRIEND OF MINE ARRIVED, SHE GAVE ME A BOOK AS A PRESENT, SAYING, »ACTUALLY, FRED GAVE IT TO ME FOR MY BIRTHDAY BUT I HATE CRIME FICTION. I'M SO PLEASED I REMEMBERED YOU ADORE RUTH RENDELL! SURELY, YOU DON'T MIND?« I WAS TOO SHOCKED TO SAY ANYTHING. *In my opinion, it is wrong to give a gift one has received to another person for whatever reason. I have never done this and I do not think I ever will.*

Predlagana izboljšava uvodnega odstavka s kratko in živahno osebno zgodbico na začetku pri bralcu nedvomno poveča zanimanje za branje celotnega besedila.

4.4. Zamenjava neustreznega teznega stavka z ustreznim ali dodajanje manjkajočega teznega stavka

ZGLED :

Read the introduction below. It lacks a thesis statement. Think of one.

»Spare the rod and spoil the child« is an old saying stemming from the time when mothers and fathers were stricter and more conservative because their role in the society differed from the one they play today. But times have changed, bringing new values and a new awareness of children's needs with them. People have realised that children need extra love and care to become healthy and functional adults.

(FF, 2002/03: »Spare the Rod and Spoil the Child«)

MOŽNA REŠITEV:

BUT DOES THAT MEAN THEY SHOULD NEVER BE PUNISHED IN ANY WAY? FAR FROM IT!

5 POMEN ZAKLJUČNEGA ODSTAVKA

Dobro napisan zaključni odstavek logično izhaja iz naslova, uvodnega odstavka in jedra sestavka. Bralca ponovno spomni na glavno sporočilo sestavka, ne da bi izzvenel zgolj kot ponovitev uvoda. Povedano z besedami Brendana Hennessyja (1994: 97): »Summing up means pulling together the threads by connecting up the key points of the essay. Show that they finally add up to an explanation, opinion, judgement or proof – something more than the sum of the parts«. S premišljeno izbrano zaključno mislijo avtor torej poskrbi za nadgradnjo uvodnega odstavka (za podrobnejši seznam tehnik oblikovanja zaključnih misli glej na primer Franklin Parks 1991: 164–65, Langan 1993: 75–76, Lunsford in Connors 1995: 147–48 ali Sokolov 1998: 109). Tako zaokrožen sestavek pri bralcu pusti močan in dolgotrajnejši vtis.

6 TEŽAVE PRI PISANJU ZAKLJUČNEGA ODSTAVKA

6.1 Motnje v koherenci:

6.1.1 Zaključni odstavek s temo sestavka ni povezan ali je z njo povezan slabo.

ZGLED:

Being a parent is a responsible, hard and demanding job. No one was born with the knowledge how to bring up perfect children, and babies are not born with a manual on upbringing.

I think that parents should take one day at a time and keep in mind that a child is sometimes sweeter and sometimes bitter.

(FF, 2002/03: »Spare the Rod and Spoil the Child«)

Navedeni zaključni odstavek s temo sestavka ni povezan. Povezavo ali njeno odsotnost lahko preverimo tako, da iz zaključka skušamo razbrati naslov sestavka; če nam to ne uspe, je zaključni odstavek verjetno neprimeren (prim. Hennessy 1994: 98). V primeru zgornjega zglada se ponujajo naslovi, ki ne izražajo iste misli kot dejanski naslov (recimo »The Difficulties of Being a Parent« ali »Practice Makes Perfect – Also in the Case of Parenting«). (Pre)široko razmišljanje o težavnosti vzgoje svoje naloge v zaključku ne opravi. Avtorica bi izražene misli sicer lahko obdržala (ali uporabila v uvodnem odstavku), vendar bi morala splošne ugotovitve pravočasno zožiti na relevantno vprašanje nujnosti kaznovanja pri vzgoji otrok.

6.1.2 V zaključnem odstavku avtor/ica ne povzame teze.

ZGLED: Glej 1.1. zgoraj.

Poleg tega, da tezo praviloma ponovimo že zato, ker je v anglosaškem svetu navada, da se glavna misel na koncu besedila še enkrat ponovi, je upoštevanje te konvencije v prid tudi razvijajočemu se piscu. Če bi se avtorica navedenega zaključka spomnila na naslov sestavka in povzela njegovo tezo, bi z nekaj spretnosti zaključni odstavek lahko pripeljala do srečnejšega konca.

6.1.3 Avtor/ica v zaključek vključi misli (podkrepitev), ki sodijo v jedro sestavka.

ZGLED:

My personal opinion is that people should really be more considerate towards others, also by being careful with the language they use. But some tend to exaggerate. That is why I think that some people dislike euphemisms, but that does not mean that they have any bad intentions; they just want to speak the truth. But I agree with those who believe that we should bear other people in mind, especially when choosing words to express our feelings and ideas. I am not saying that the truth should be hidden, but just put a bit more nicely. Therefore, it would be a good idea to think twice before uttering something harsh that will surely hurt others. Are we really prepared to bear the consequences of our words, no matter how serious they can be?

(FF, 2001/02: »For or Against Euphemisms?«)

Avtorica zaključnega odstavka v njem ponovno navaja zadeve (zakaj nekateri previdnejše rabe jezika ne odobravajo in zakaj je po njenem mnenju vendarle dobrodošla), ki jih je po svojih močeh že utemeljila v jedru odstavka. Tudi sicer je koherenca odstavka šibka. Ena in ista misel (recimo, da bi morali biti bolj obzirni do drugih) se ponovi večkrat. Navedeni zaključni odstavek spominja na ogrevalno tehniko zbiranja zamisli, ki se imenuje prosto pisanje (angl. *free writing*), zato bi potreboval temeljito predelavo.

6.1.4 Avtor/ica v zaključku načne popolnoma nov vidik teme ali novo temo.

ZGLED:

Personally, I find truth a valuable, almost sacred thing. It takes time for me to reveal my true self to somebody I do not know well, unlike some who tell everything about themselves truthfully immediately after they have met someone for the first time. My advice to those who wish to keep their secrets to themselves without offending anybody is: either be amusing and lie or be mysterious and keep quiet.

(FF, 2000/01: »Nothing but the Truth?«)

Odkrivanje ali razkrivanje svoje narave novim znancem je nova tema, ki z diletmo iz naslova nima neposredne povezave.

6.1.5 Avtor/ica napiše dva zaključna odstavka.

ZGLED:

[Now it is time for a gust of realism - the situation will stagnate or even get worse until a miracle happens, despite both possible solutions I mentioned above. Modern society is yet unprepared to face the problem and exterminate it and we all know the reason – money.]

We should just be glad that we live in a country where childhood obesity is not such a burning issue (and God help us it never becomes one), apart from the U.S., where high schools' canteens serve McSandwiches and people ride buses for recreation.

(FF, 2007/08: »Childhood Obesity«)

Odstavek v oglatem oklepaju naj bi bil zadnji odstavek jedra, a to ni – je brez ključnega stavka in utemeljitev. Zveni kot bolj šibek zaključni odstavek – teme sestavka iz njega ni mogoče razbrati. Če si pomagamo z naslovom, tezni stavek lahko razberemo: *Childhood obesity is becoming a serious problem and something should be done about it*. Zaključna misel, ki se nanaša na denar, je dokaj učinkovita.

Drugi (zaključni) odstavek vsebuje živahni, sveži in duhoviti ponazoritvi stanja v ZDA. Tezni stavek ni povzet neposredno, vendar ga je mogoče razbrati: *Childhood obesity is becoming a problem*.

Oba odstavka je smiselno združiti in z nekaj manjšimi spremembami preoblikovati v enoten zaključni odstavek.

6.1.6 Sestavek je brez ključnega odstavka.

6.2 Neustrezna dolžina

6.2.1 Predolg zaključni odstavek

ZGLED:

I must admit I had great expectations. To me, »The Sixth Sense« represents one of the most thrilling and intellectually stimulating movies I have ever seen. Unfortunately, »Signs« does not prove itself a worthy successor. Too much effort is out into »thrilling« moments of

running through the corn, which, of course, soon results in the viewer's boredom instead of achieving its primary aim of arousing fear. The film touches upon the very interesting idea that nothing in life is a coincidence, but the point is not fully developed. In fact, many parts of the story are illogical, or at least not very clear, which is supposed to be compensated for by the fact that in the end the main character regains his faith. Finally, when viewers leave the cinema, they are left with the impression of having watched yet another part of The X-Files. Which is, of course, a shame because the story has potential which could be made better use of to create a film that would send shivers down your spine more than just occasionally.

(FF, 2006/07: A film review)

Navedeni »zaključni odstavek« je del sestavka, ki ga je avtorica neustrezno razdelila zgolj v dva odstavka. Neustrezna dolžina je dejansko posledica motnje v koherenci. Avtorica je del (nedodelanega in nerazvitega) jedra sestavka preprosto zlila v celoto z zaključkom, ki bi se naravno začel s stavkom »[...] When viewers leave the cinema, they are left with the impression of ...«

»Zaključek« je daljši od »uvodnega odstavka« v istem sestavku. To v študentskih besedilih pogost pojav, kljub temu, da tako neuravnotežena urejenost sestavka dobesedno bode v oči, saj je besedilo na pogled brez jedra. Glede dolžine obeh odstavkov lahko dijakom in študentom pomagamo s praktičnim nasvetom, ki ga prevzemam od Hennessyja (1994: 98): »[The conclusion] should normally be the same length, or less than, the introduction. Together they should make up about a quarter of the whole essay.« (Hennessy 1994: 98)

6.2.2 Prekratek zaključni odstavek

ZGLED:

On the whole, I think that parents should bring up a child by combining both – strictness and permissiveness.

(FF, 2002/03: »Spare the Rod and Spoil the Child«)

Avtorica zaključnega odstavka v njem samo povzame glavno misel (tezo) sestavka, zato se sestavek konča odsekano. Bralec/bralka pogreša to ali ono tehniko zaključevanja, ki bi odpravila občutek nedorečenosti.

6.2.3 Dva zaključna odstavka

6.3 Neustrezen slog

6.3.1 Dolgočasen zaključni odstavek

ZGLED:

On the whole, I think that parents should bring up a child by combining both – strictness and permissiveness.

(FF, 2002/03: »Spare the Rod and Spoil the Child«)

Zaključni odstavek, v katerem avtor/ica zgolj povzame glavno misel, je dolgočasen.

6.3.2 Preveč samozavesten ton

ZGLED:

I guess that most people will agree with my view of the film. One doesn't have to go to university to see that it sucks. Just watching it for five minutes will do. If you do happen to like it after that, I suggest you re-think your values and taste.

(FF, 2003/04: A film review)

Avtor zaključnega odstavka samovšečno domneva, da je njegovo mnenje edino pravilno in svetuje tistim, ki bi mu utegnil oporekati, naj si premislijo (in prevzamejo njegovo mnenje). K vtisu nadutosti prispeva tudi raba pogovornega jezika (»I guess«) in ameriškega slenga (»it sucks«). Čeprav bi se bralec ali bralka z avtorjevimi stališčem strinjala, takšen ton odbija in zmanjšuje moč sporočila. Pravica do izražanja lastnega mnenja ne pomeni, da je vzvišenost nad tistimi, ki mislijo drugače, sprejemljiva.

6.3.3 Bombastičen slog z visoko donečimi, a praznimi besedami; raba klišejev

ZGLED:

Do not let other people tell you what kind of clothes to wear, how to behave and what to do with your life. Remember what Sting says? »Be yourself, no matter what they say.« Yes! Do not forget the precious message of this line! It could change your life for the better! Remember also that it is the heart that counts, not the appearance.

(FF, 2003/04: "Be yourself, no matter what they say")

Iz navedenega odstavka lahko razberemo, kako zelo se je avtorica trudila, da bi ustvarila impresiven zaključek. S tem ni samo po sebi nič narobe, nasprotno, če le ne bi pretiravala. Trije klicaji v kratkem odstavku so odločno preveč, toliko bolj, ker se v angleščini klicaj uporablja zelo redko; kadar se, pa ima veliko (včasih celo rušilno) sporočilno moč. Tudi zadnji stavek je videti odveč, kot da bi avtorica v zadnjem trenutku hotela dodatno povečati učinek. To se ji ni posrečilo, ne samo, ker je v ta namen izbrala izrabljen kliše, ampak ker je preprosto pozabila na staro resnico, da je (v pisanju) praviloma manj več.

Ker je učiteljeva presoja, kaj je »dolgočasno«, »preveč samo zavestno« in »klišejsko«, bolj ali manj subjektivna, moramo biti previdni, da pri vrednotenju kakovosti pisnega izdelka razlikujemo med osebnim okusom, ki se od učitelja do učitelja razlikuje in ki naj ima zato nanj čim manj vpliva, in med očitnimi primerki tovrstnega pisanja, ki jih je mogoče utemeljiti dokaj objektivno, kot je razvidno iz zgoraj navedenih in pojasnenih zgledov. Pri tem nam je lahko v pomoč tudi strokovna literatura s področja pisanja, denimo, številni priročniki o pisanju, ki med drugim posvečajo pozornost slogu pisanja, in slovarji klišejev (glej npr. Hennessy 1994: 90–98; 112–114).

7 TIPI VAJ ZA ODPRAVLJANJE TEŽAV

7.1 Primerjava dveh zaključnih odstavkov k istemu naslovu

ZGLED:

The following concluding paragraphs were written by two students discussing the same essay title, namely, »It is wrong to eat meat« (2001/02). Read them, deciding which of them you find more effective. Explain your choice.

CONCLUSION A

Things will have to change because this way we are destroying ourselves. Mother Nature has her own way of solving things when they go wrong. If we do not do something about it, I am sure she will find the kind of punishment we deserve for our mistakes.

CONCLUSION B

This may have read as an advertisement promoting meat industry, but it is not. It is just my view of the issue – as an enthusiastic meat eater, of course.

Drugi zaključni odstavek je primernejši. Poleg tega, da iz njega z lahkoto razberemo glavno misel odstavka, je začinjen s ščepcem humorja. Prvi odstavek vsebuje klišeje o ogroženosti okolja in ne povzame teznega stavka. Če ne bi poznali naslova besedila, iz zaključnega odstavka sploh ne bi mogli razbrati, o čem teče beseda v jedru.

7.2 Primerjava uvodnega in zaključnega odstavka v istem sestavku

ZGLED:

Read the following introductory and concluding paragraphs taken from the same essay (2002/03). Discuss them, answering the following questions (po Hennessyju 1994: 98):

1. Is the concluding paragraph approximately the same length the introduction?
2. Does the concluding paragraph move on from the introduction (not merely repeat it)?
3. Can you guess the title of the essay which the two paragraphs come from?

INTRODUCTORY PARAGRAPH

Methods of upbringing nowadays and sixty years ago differ greatly. In former times, most parents held a firm belief that their offspring must be punished for their mischievous behaviour. At that time spoilt individuals occurred once in a blue moon. Today such children are no rarity. Times change, and currently permissiveness is in vogue. However, I believe that, to some extent, punishment is useful and necessary.

CONCLUDING PARAGRAPH

All in all, it is high time parents made punishment a part of child-rearing again. Still, I must take a stand against any harsh treatment. Measures taken should be mild and, more importantly, age-appropriate. Their purpose is not for the child to suffer but to understand that he or she has behaved in a wrong manner.

MOŽNE REŠITVE:

1. Zaključni odstavek je nekoliko krajši od uvodnega.
2. Avtorica v zaključnem odstavku bralce spomni na glavno misel sestavka (»Parents should punish children occasionally.«). Z opozorilom, kaj je namen kaznovanja, in s svarilom, naj starši pri vzgoji otrok ne bodo prestrogi, se izogne ponavljanju vsebin iz uvoda in jedra sestavka, ne da bi pri tem odprla razpravo o novem vidiku obravnavane teme, za kar v zaključku ni prostora.
3. Možni naslovi sestavka: »Strict or Permissive?« / »Punishment is a Necessary Tool of Upbringing« / »Spare the Rod and Spoil the Child« (dejanski naslov).

Z opisanim tipom vaje dijake in študente urimo v prepoznavanju dobrih in šibkih plati uvodnih in zaključnih odstavkov. Spodbudimo jih, da ob pregledovanju osnutka preverijo učinkovitost zaključka, tako da ga preberejo takoj potem, ko so prebrali uvod. Pri tem naj si zastavijo zgoraj navedena vprašanja glede dolžine, nadgradnje uvodnih misli in povezave z naslovom. Vaja jih opozori na tesno povezavo med tremi elementi sestavka (naslov, uvod in zaključek), ki vsebujejo glavno misel. Če te povezave v sestavku ni, je okrnjena njegova koherenca.

7.3 Ugibanje naslova sestavka, h kateremu sodi zaključni odstavek

ZGLED:

Glej zgled zgoraj (vprašanje 3 in MOŽNA REŠITEV 3).

7.4 Razširitev prekratkega zaključnega odstavka – dodajanje zaključne misli

ZGLED:

*Read the conclusion below.**On the whole, I think that parents should bring up a child by combining both – strictness and permissiveness.*

(FF, 2002/03: »Spare the Rod and Spoil the Child«)

Think of a final thought to add to make the essay more effective and memorable.

MOŽNA REŠITEV:

On the whole, I think that parents should bring up a child by combining both – strictness and permissiveness. THEIR FAILING IN THE ATTEMPT TO FIND A HEALTHY BALANCE BETWEEN THE TWO MAY RESULT IN SERIOUS CONSEQUENCES, SUCH AS AN EXTREMELY SELFISH AND SPOILT CHILD GROWING UP TO BECOME A SELFISH AND SPOILT ADULT ON THE ONE HAND, OR A SELF-CONSCIOUS PERSON WITH A LOW SELF-ESTEEM ON THE OTHER.

(FF, 2002/03: »Spare the Rod and Spoil the Child«)

7.5 Dodajanje povzetka teznega stavka v zaključku

ZGLED:

Read the concluding paragraph below.

Being a parent is a responsible, hard and demanding job. No one was born with the knowledge how to bring up perfect children, and babies are not born with a manual on upbringing. I think that parents should take one day at a time and keep in mind that a child is sometimes sweeter and sometimes bitter.

(FF, 2002/03: »Spare the Rod and Spoil the Child«)

Make it fit the title by supplying a restatement of a possible thesis, and making any other necessary changes.

MOŽNA REŠITEV:

Being a parent is a responsible and demanding job. TO CARRY IT OUT SUCCESSFULLY, PARENTS CANNOT AVOID PUNISHING CHILDREN OCCASIONALLY. SINCE THIS IS NOT ALWAYS EASY I think that, IN HARD TIMES, parents SHOULD REMIND THEMSELVES that a child is sometimes sweeter and sometimes bitter.

7.6 Krajšanje predolgega zaključnega odstavka

ZGLED:

Read the concluding paragraph below, crossing out all the ideas that do not belong into it in your opinion.

My personal opinion is that people should really be more considerate towards others, also by being careful with the language they use. But some tend to exaggerate. That is why I think that some people dislike euphemisms, but that does not mean that they have any bad intentions; they just want to speak the truth. But I agree with those who believe that we should bear other people in mind, especially when choosing words to express our feelings and ideas. I am not saying that the truth should be hidden, but just put a bit more nicely. Therefore, it would be a good idea to think twice before uttering something harsh that will surely hurt others. Are we really prepared to bear the consequences of our words, no matter how serious they can be?

(FF, 2001/02: »For or Against Euphemisms?«)

MOŽNA REŠITEV:

My personal opinion is that people should GENERALLY be more considerate towards others, also by being careful with the language they use. Therefore, it would be a good idea FOR EVERYBODY to think twice before uttering something harsh that IS LIKELY hurt others.

8 SKLEP

Tako uvodni kot zaključni odstavek igrata v pisnem sestavku pomembno vlogo. Poleg naslova vsebujeta njegovo glavno misel. Prvi hkrati poskrbi za to, da pridobi naklonjenost bralca, in praviloma vpliva na njegovo odločitev, ali bo besedilo sploh prebral do konca ali ne, ker bo sklepal, da »se po jutru dan pozna«. V skladu

s tem bodo suhoparne uvodne besede, zapisane brez žara in osebne angažiranosti pisca, bralca pustile najmanj hladnega, če ga že ne bodo odvrnile od branja.

Tudi neprimeren ali medel zaključni odstavek, ki obvisi v zraku, ima negativne učinke. Sicer dobro napisano predhodno besedilo skazi in pri bralcu vzbudi občutek opeharjenosti. Po drugi strani pa mu spodobno napisan zaključni odstavek prinese zadovoljstvo in ga spodbudi, da se v mislih vrača k besedilu še vsaj nekaj časa po tem, ko ga je odložil.

Morebitnih slabosti v jedru odstavka še tako spretno napisan zaključek sicer ne more odpraviti, lahko pa jih s svojo izpovedno močjo potisne v ozadje in s tem občutno izboljša splošni vtis o sestavku. Trditev »Konec dober, vse dobro« je torej v primeru pisnih izdelkov nekoliko pretirana, brez zadržkov pa jo lahko priredimo v »Konec dober, vse boljše.«

Kakor koli že obrnemo – za uvodne in zaključne odstavke se spleča potruditi! Da bomo to omogočili dijakom in študentom, jih moramo opozarjati na šibke plati njihovih uvodov in zaključkov, jih naučiti, kako jih prepoznajo in odpravijo. Če jim v ta namen ponudimo ustrezne vaje, bodo sčasoma svoje izdelke že na samem začetku bolje zastavili in pripeljali do zadnje pike, morebitne spodrsaljaje pa bodo ob ponovnem branju in popravljanju zgodnejših osnutkov večinoma opazili in znali izboljšati tudi brez naše pomoči.

VIRI

- CONNORS, Robert, Cheryl Glenn (1995) *The St. Martin's Guide to Teaching Writing*. 3.izd. New York: St. Martin's Press.
- EVANS, Virginia (1997) *Successful Writing: Proficiency*. Swansea: Express Publishing.
- FOWLER, Linda [1995 (1979)] *Writer-Based Prose: A Cognitive Basis for Problems in Writing*. R. Connors in C. Glenn (ur.), *The St. Martin's Guide to Teaching Writing*. 3. izd. New York: St. Martin's Press, 277–98.
- HENNESSY, Bendan (1994) *How to Write an Essay: Winning techniques and skills for students*. Plymouth: How to Books.
- HILBERT, Betsy S. (1992) *It Was A Dark and Nasty Night It was a Dark and You Would Not Believe How Dark It Was a Hard Beginning*. *College Composition and Communication* 43, 75–80.
- HINDS, John (1987) *Reader Versus Writer Responsibility: A New Typology*. U. Connor in R. B. Kaplan (ur.), *Writing Across Languages: Analysis of L2 Text*. Reading, MA: Addison – Wesley, 143 – 52.
- LANGAN, John (1993) *College Writing Skills with Readings*. 3.izd. New York: McGraw-Hill.
- LINDBERG, Ann-Charlotte (1985) *Cohesion, coherence patterns, and EFL essay evaluation*. N. E. Enkvist (ur.), *Coherence and Composition: A symposium*. Åbo, Finland: Åbo Akademi, 67–92.
- LUNSFORD, Andrea, Robert CONNORS (1995) *The St. Martin's Handbook*. 3. izd. New York: St. Martin's Press.
- PARKS, A. Franklin, James A. LEVERNIER, Ida MASTERS HOLLOWELL (1991) *Structuring Paragraphs: A Guide to Effective Writing*. New York: St. Martin's Press.

(1996/97, 2000/01, 2001/02, 2002/03, 2003/04, 2007/08, 2010/11) *Pisni sestavki študentov angleščine* FF v Ljubljani. Neobjavljeno.

(2010/11) *Pisni sestavki gimnazijcev* Srednješolskega centra Celje, Gimnazije Lava. Neobjavljeno.

SOKOLOV, Cvetka (1998) Pisni sestavek. M. Grosman (ur.), *Jezikovne zmožnosti za maturo iz angleščine*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 82 – 161.

POVZETEK

Pisni sestavek: uvodni in zaključni odstavek

Uvodni in zaključni odstavek zaslužita posebno pozornost, saj močno vplivata na učinek celotnega pisnega sestavka. Naloga uvodnega odstavka je, da napove glavno misel sestavka, pa tudi, da pri bralcu zbudi zanimanje in ga tako prepriča, naj prebere celotno besedilo. V zaključku pisec bralca še enkrat spomni na glavno temo sestavka, hkrati pa poskrbi za zaključne misli, ki bodo bralcu ostale v spominu tudi potem, ko besedilo odloži. Članek obravnava težave, s katerimi se pri pisanju uvodnih in zaključnih odstavkov srečujejo dijaki in študentje angleščine. Razdeljene so v tri skupine: motnje v koherenci, neustrezna dolžina in neustrezen slog. Članek vsebuje tudi tipe vaj, s pomočjo katerih lahko študentje opisane težave uzavestijo in postopno odpravijo.

Ključne besede: uvodni odstavek, zaključni odstavek, motnje v koherenci, neustrezna dolžina, neustrezen slog, naloge za izboljšanje oblikovanja uvodnih in zaključnih odstavkov.

ABSTRACT

Written Composition: The Introductory and Concluding Paragraphs

The introductory and concluding paragraphs deserve special attention in written composition classes since the effect of the whole essay depends greatly on the way in which the writer begins and ends it. Apart from stating the main idea of the composition, the introduction should attract the reader's attention, persuading him or her that the text is worth reading. In a good conclusion the writer reminds the reader of the main idea again, and finishes in a vivid and memorable way. The article discusses problems that occur in introductions and conclusions written by secondary school pupils and students of English. They are classified into three categories: coherence breaks, inappropriate length and inappropriate style. Finally, various types of tasks designed to remedy the difficulties are suggested.

Key words: introductory paragraph, concluding paragraph, coherence breaks, inappropriate length, inappropriate style, tasks to improve the skill of developing introductory and concluding paragraphs.